

US 112/12 Anskaffelsesstrategi og handlingsplan for etisk handel

ePhortesak:	2012/3781	Saksansvarlig:	Eli Løvaas Kolstø, Økonomi og virksomhetsdirektør
Møtedag:	28.11.2012	Informasjonsansvarlig:	Eli Løvaas Kolstø, Økonomi og virksomhetsdirektør

Hva saken gjelder

Universitetet i Stavanger(UiS) la i sak US 132/09 fram strategi og mål for innkjøpsvirksomheten fram til 1.1.2013. Denne strategiperioden utløper snart, og universitetsdirektøren legger nå fram forslag til revidert anskaffelsesstrategi og handlingsplan for etisk handel. UiS driftsinnkjøp(eks. husleie, lønn og oppgavepliktige reiser) i 2011 var ca. kr 232 mill. UiS ble i 2008 med i Initiativ for etisk handel(IEH). IEH er et ressurscenter og en medlemsorganisasjon for bedrifter, organisasjoner og offentlige instanser som arbeider med etisk handel. UiS ønsker gjennom sitt medlemskap å bidra til en rettferdig global utvikling og derigjennom ikke å anskaffe varer som er produsert på en ulovlig og uetisk måte.

Universitetsdirektøren vil foreslå følgende innkjøpsstrategi fram til 1. januar 2017:

Universitetet i Stavanger skal i større grad legge vekt på etikk og miljø i utvalgte anskaffelser, samt være en profesjonell innkjøper som sikrer institusjonen effektive innkjøp til rett pris og kvalitet

Strategien er både enkel og utfordrende. UiS skal ta aktivt samfunnsansvar gjennom å stille krav til menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, utvikling og miljø i utvalgte anskaffelser. Utvelgelsen av hvilke anskaffelser som skal underlegges krav til etikk og miljø skal skje i henhold til en Handlingsplan for etisk handel og det handlingsrommet som Lov og Forskrift om offentlige anskaffelser til enhver tid tillater. Strategien skal videre legge grunnlaget for at UiS gjennom å følge regelverk for offentlige anskaffelser og ta i bruk tilgjengelige verktøy og hjelpemidler, anses som en profesjonell aktør som sikrer en effektiv ressursutnyttelse av tildelte midler på dette området.

Det må videre være knyttet en del konkrete mål og planer til selve strategien, og universitetsdirektøren vil vektlegge sju konkrete områder i dette arbeidet:

1. UiS skal følge Handlingsplan for etisk handel og i større grad legge vekt på etikk og miljø i utvalgte anskaffelser.
2. UiS skal kontrollere reskontroen to ganger hvert år for å sikre at UiS følger regelverk for anskaffelser. Det skal også kontrolleres at bestillingssystemet blir brukt på de utvalgte leverandørene og innkjøp i en viss størrelsesorden som fastsatt
3. UiS skal fortsatt arbeide for å redusere antall innkjøpsfullmakter for å sikre at innkjøperne er aktive innenfor anskaffelsesområdet og da vedlikeholder sin kompetanse innen dette feltet.
4. UiS skal legge vekt på kompetansetiltak for oppnevnte innkjøpere; herunder oppfølging av innkjøpere, når det gjelder dokumentasjon av innkjøpsprosesser med verdi mellom NOK 100 000,- eks. mva. og 500 000,- eks. mva., når det gjelder området etisk handel, samt bruk av bestillingssystemet og maler for anskaffelser.
5. UiS skal arbeide mot målet om at alle bestillinger fra leverandører med katalog og nettbutikk, samt bestillinger med verdi over NOK 10 000,- eks. mva. skal gå via bestillingssystemet. Det er aktuelt å senke grensen for bruk av systemet, slik at flere bestillinger skal skje elektronisk.
6. UiS vil videreføre bruken av konkurransegjennomføringsverktøy(KGV) systemet for alle konkurranser over den nasjonale terskelverdien (NOK 500 000 eks. mva.)
7. UiS sine innkjøpere skal benytte UH-sektoren prosess-støtteverktøy(maler) for sine anskaffelser

Forslag til vedtak:

1. Styret ved UiS slutter seg til strategien for innkjøpsområdet: Universitetet i Stavanger skal i større grad legge vekt på etikk og miljø i utvalgte anskaffelser, samt være en profesjonell innkjøper som sikrer institusjonen effektive innkjøp til rett pris og kvalitet
2. Styret slutter seg til de oppsatte mål og planer slik de framkommer i saksframlegget.
3. Styret godkjenner den reviderte Handlingsplanen for etisk handel

Stavanger, 16.11.2012

John B. Møst
universitetsdirektør

Bakgrunn

Universitetet i Stavanger (UiS) la i sak US 132/09 fram strategi og mål for innkjøpsvirksomheten fram til 1.1.2013. Denne strategiperioden utløper snart, og universitetsdirektøren legger nå fram forslag til revidert anskaffelsesstrategi og handlingsplan for etisk handel. UiS driftsinnkjøp (eks. husleie, lønn og oppgavepliktige reiser) i 2011 var ca. kr 232 mill. UiS ble i 2008 med i Initiativ for etisk handel (IEH). IEH er et ressurscenter og en medlemsorganisasjon for bedrifter, organisasjoner og offentlige instanser som arbeider med etisk handel. UiS ønsker gjennom sitt medlemskap å bidra til en rettferdig global utvikling og derigjennom ikke å anskaffe varer som er produsert på en ulovlig og uetisk måte.

UiS skal følge handlingsplanen for etisk handel

UiS er ved sitt medlemskap i IEH, forpliktet til å arbeide aktivt for realisere IEHs formål som er samarbeid for handel som sikrer menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, utvikling og miljø. Dette skal skje innenfor det handlingsrommet som loven til enhver tid tillater. Blant annet skal UiS bruke sin innflytelse til å styrke oppslutningen om og forståelsen for etisk handel. Det skal årlig rapporteres til IEH om aktiviteter og resultater i forhold til medlemsforpliktelsene. UiS skal årlig betale medlemskontingenten til IEH (i 2012 kr. 30 000).

Det er utarbeidet en handlingsplan for arbeidet med etisk handel. Handlingsplanen har vært gjeldende i perioden 1.1.2010 frem til dags dato. Det legges nå fram forslag til revidert handlingsplan for etisk handel. Denne handlingsplanen skal gjelde som en del av anskaffelsesstrategien til UiS.

Flere av rammeavtalene hvor det skulle stilles etiske krav er ikke blitt utlyst i perioden hvor den første handlingsplanen har vært gjeldende. Vi har derfor ikke fått utstrakt erfaring når det gjelder å stille etiske krav eller oppfølging av disse kravene. Vi forventer å lyse ut flere rammeavtaler, hvor det er aktuelt å stille krav til etikk/miljø, i kommende strategi-periode.

Videre har vi vært inne i en omstillingsperiode når det gjelder organiseringen av innkjøpsfunksjonen og det har blitt arbeidet med etablering av innkjøpere som har ansvar for anskaffelser under NOK 500 000,- eks. mva. Det har derfor ikke frem til nå, vært gjennomført opplæringstiltak for innkjøperne innen området etisk handel. Det vil i kommende strategi-periode, være aktuelt med slik opplæring i samarbeid med IEH.

Utvelgelsen av hvilke anskaffelser som skal underlegges krav til etikk og miljø skal skje i henhold til handlingsplanen, samt det handlingsrommet som Lov og Forskrift om offentlige anskaffelser til enhver tid tillater.

Etiske retningslinjer for innkjøp

Det er utarbeidet etiske retningslinjer for alle som behandler innkjøp og anskaffelser. Det er også utarbeidet et habilitetsskjema som skal fylles ut av innkjøpere for anskaffelser over NOK 100 000,- eks. mva. Skjemaet ligger tilgjengelig i økonomihåndboken. Retningslinjene og skjemaet har som formål at UiS ansatte skal være seg det etiske aspektet bevisst og opptre på en måte som ivaretar UiS omdømme og tillit.

UiS skal følge regelverk samt retningslinjer/rutiner for innkjøp

Det største virkemidlet UiS har for å sikre direkte besparelser gjennom innkjøpsvirksomheten er fortsatt å følge regelverket for offentlige anskaffelser. I henhold til regelverket skal UiS tildele kontrakter gjennom konkurranse. UiS skal benytte de muligheter som ligger i bruk av konkurranse i markedet.

Innkjøpspolitikken ved UiS har som mål å tildele kontrakter til leverandører som er kvalifisert på grunnlag av forhåndsbestemte kvalifikasjonskrav, og som har levert det økonomisk mest fordelaktige tilbud på grunnlag av en totalvurdering av forhåndsbestemte tildelingskriterier. Kriteriene må vurderes fra anskaffelse til anskaffelse. Kvalifikasjonskravene skal sikre at leverandører er egnet til å oppfylle kontrakter tilfredsstillende for UiS. Vektingen av priskriterier mot kvalitetskriterier skal søke å oppnå konkurransedyktige priser som ikke går på bekostning av kvalitet, slik at brukerens behov blir dekket og de får riktig vare eller tjeneste. Man skal tilstrebe høy grad av involvering fra brukerenhetene før gjennomføring av

konkurranser og ved evaluering av tilbud. Dette er viktig for å sikre høy grad av avtalelojalitet.

Rutiner og retningslinjer for innkjøp skal sikre at UiS gjennomfører sine innkjøp på en måte som inngir tillit og reduserer risikoen for misligheter. UiS har utarbeidet retningslinjer for innkjøp som skal sikre at Lov og Forskrift om offentlige anskaffelser etterleves. Det er i tillegg utarbeidet nye rutiner for innkjøp ved bruk av elektronisk bestillingssystem.

Retningslinjene/rutinene har til hensikt å sikre en systematisk, korrekt og ensartet behandling av forespørsel og tilbud, samt en felles opptreden overfor universitetets leverandører.

UiS skal gjennomgå reskontroene to ganger hvert år for kontroll av om UiS følger regelverk og retningslinjer for innkjøp. Dette gir mulighet for å oppdage behov for nye rammeavtaler og iverksette egnede tiltak tidlig. Kontrollen avdekker lojalitet i forhold til etablerte rammeavtaler, etterlevelse av krav om konkurranseutsetting og behov for nye anbudsprosesser. Det skal i tillegg også kontrolleres at bestillingssystemet blir brukt på de utvalgte leverandørene og innkjøp i en viss størrelsesorden som fastsatt. Det skal legges vekt på tiltak for å sikre god etterlevelse av regelverk og rutiner/retningslinjer. Hvis det avdekkes områder som ikke har sikret god etterlevelse av regelverket, skal den budsjett-disponerende enhet i samarbeid med innkjøpskontoret finne frem til tiltak som sikrer slik etterlevelse. Dette gjelder også områder, som fordelt på flere budsjett-enheter, overskrider terskelverdiene. Det er den budsjett-disponerende enhet som har ansvaret for å iverksette tiltakene.

UiS skal organisere desentral innkjøpsfunksjon gjennom oppnevning av innkjøpere

UiS la i sak US 68/10 frem sak vedrørende organisering av anskaffelsesprosessene ved UiS. Dette etter at Kunnskapsdepartementet ba om at det skulle foretas en risikovurdering knyttet til antall innkjøpsfullmakter i forhold til etterlevelse av regelverk for offentlige anskaffelser. KD ba styret ved universitetet vurdere hvorvidt anskaffelsesområdet er tilstrekkelig og hensiktsmessig organisert i forhold til gjeldende regelverk. Styret vurderte da, at organisering av anskaffelsesprosessen ved UiS, kunne medføre utfordringer relatert til etterlevelse av regelverk og retningslinjer for offentlige anskaffelser. Det ble nedtegnet noen tiltak for videre arbeid med organiseringen.

Resultatet av dette arbeidet er at hver enhet ved UiS nå har oppnevnt en eller flere innkjøpere. Det er pr. dags dato oppnevnt 82 innkjøpere eller systemrekvirenter ved UiS. Innkjøperne har ansvar for innkjøp med verdi under NOK 500 000,- eks. mva. De aktuelle innkjøperne har fått opplæring både innen innkjøp samt bruk av det nye bestillingssystemet Basware PM. Det nye bestillingssystemet er tilgjengeliggjort i hele virksomheten. Det er utarbeidet nye rutiner for innkjøp ved bruk av e-handel. Videre er det laget rollebeskrivelser for innkjøpere og rekvirenter. Det er utarbeidet et rekvisisjons-skjema som rekvirenter skal fylle ut og sende til aktuelle innkjøpere. Skjemaet ligger tilgjengelig i økonomihåndboken.

Leder ved den enkelte enhet har ansvar for at det til enhver tid er oppnevnt minst en innkjøper ved den aktuelle enheten som kan bruke systemet. Det kan være behov for flere innkjøpere i tilfelle fravær eller hvis det er for mange bestillinger å håndtere for en person. Det kan her være variasjoner i behov for de forskjellige budsjett-enheter. Hvis enkelte enheter har få bestillinger, kan det vurderes samarbeid mellom flere enheter om en innkjøper. UiS skal fortsatt arbeide for å redusere antall innkjøpsfullmakter for å sikre at innkjøperne er aktive innenfor anskaffelsesområdet, slik at de vedlikeholder sin kompetanse innen dette feltet.

UiS sine innkjøpere skal ha god kompetanse/kunnskap innen anskaffelser

Innkjøp og anskaffelser er et område som krever kompetanse. Det skal derfor gjennomføres kompetansehevende tiltak for å sikre at innkjøperne har tilstrekkelig og god kunnskap vedrørende regelverk samt retningslinjer og rutiner for anskaffelser. Tiltak vil være kurs og andre opplæringsaktiviteter, tilgjengeliggjøring av verktøy og hjelpemidler samt bistand og rådgivning fra sentralt innkjøps-kontor. Det skal legges vekt på oppfølging av innkjøpere, når det gjelder dokumentasjon av innkjøpsprosesser med verdi mellom NOK 100 000,- eks. mva. og 500 000,- eks. mva. Videre informasjon når det gjelder området etisk handel og etiske retningslinjer, samt bruk av bestillingssystemet og maler for anskaffelser.

Det er ellers viktig med god informasjon til brukerne for å oppnå høy lojalitet til UiS sine rammeavtaler. UiS sin økonomihåndbok skal inneholde relevant informasjon for anskaffelsesområdet. Informasjon om rammeavtaler samt etiske retningslinjer og handlingsplan for etisk handel, skal gjøres tilgjengelig i økonomihåndboken/ePhorte.

Enklere og bedre anskaffelsesprosesser – verktøy og hjelpemidler

Innkjøpsvirksomheten er utrustet med verktøy og hjelpemidler som bidrar til effektive og ressursbesparende anskaffelsesprosesser. For kommende periode vil universitetsdirektøren arbeide for utvidet bruk av de tilgjengelige verktøy og bruk av disse til etiske- og miljømessige bærekraftige anskaffelser

E-handel

Både Fornyings og administrasjonsdepartementet og Kunnskapsdepartementet har oppfordret statlige institusjoner til å prioritere arbeidet med elektroniske innkjøp høyt. Det er store gevinster å hente ved å benytte elektroniske hjelpemidler (e-verktøy). En analyse fra Senter for statlig økonomistyring (SSØ 2006) viser at offentlig virksomheter kan spare inn det tredobbelte av investeringene de gjør i forbedrede innkjøp. I tillegg får virksomhetene bedre kontroll og styring med sine innkjøp.

I februar 2009 ble et bestillingssystem for e-handel med leverandører etablert for utvalgte områder på UiS. Samtidig med at UiS har organisert innkjøpsfunksjonen ved at det er etablert innkjøpere ved hver enhet, ble det nye bestillingssystemet Basware PM innført. Systemet gir den fordel at man nå får en bestilling godkjent eller avvist før den sendes til leverandøren. Systemet bidrar derfor på en god måte til at økonomireglementet følges. Bestillingen skal attesteres av innkjøper og godkjennes(anvises) av en med budsjett disponeringsmyndighet, før den går til leverandøren.

Systemet skal brukes for alle innkjøp med verdi over NOK 10 000,- eks. mva. I tillegg skal alle bestillinger fra de leverandørene som er opprettet i systemet med katalog eller nettbutikk gå via systemet. Dette uavhengig av innkjøpets verdi. I dag er det 7 rammeavtaler i systemet med katalog eller nettbutikk. Systemet har også mulighet for fritekstbestilling, noe som åpner for å benytte systemet på langt flere innkjøp enn det som var tilfelle med det gamle systemet. Om lag 67 leverandører er lagt inn i systemet for fritekstbestilling, men det er også mulighet for å benytte andre leverandører.

Bestillingssystemet er fortsatt ikke aktivt brukt av alle enhetene ved UiS. For å øke bruken av systemet skal det fokuseres på tett oppfølging av brukerne. Det skal ellers legges vekt på avklaring av spørsmål som innkjøpere har innen rutiner, samt bruken og funksjonaliteten av systemet. UiS skal fortsatt ha god dialog med Uninett, systemleverandør og andre virksomheter som benytter e-handel. Videre skal det legges vekt på kontroll og oppfølging av at innkjøpsrutinene følges når det gjelder bruken av systemet. Systemet skal utvides etter hvert som det inngås nye avtaler innenfor aktuelle områder og det opprettes flere leverandører med nettbutikk eller katalog, for enklere systembruk.

Det skal arbeides mot målet om at alle bestillinger fra leverandører med katalog og nettbutikk, samt bestillinger med verdi over NOK 10 000,- eks. mva. skal gå via systemet. Det er aktuelt å senke grensen for bruk av systemet, slik at flere bestillinger skal skje elektronisk. Dette er en gradvis prosess og ambisjonene må økes etter hvert som vi får mer erfaring med å bruke systemet.

Konkurransегjennomføringsverktøy(KGV)

Kunnskapsdepartementet har bedt om at institusjonene innfører elektronisk konkurransegjennomføringsverktøy. I 2008 tok UiS i bruk et slikt elektronisk anskaffessystem. Til nå er det gjennomført trettifem anbuds konkurranser i systemet. Selv om bruken av systemet har medført noen problemer som har måttet overstiges, så er erfaringen med bruk av systemet gode. Systemet er til hjelp med å følge regelverket for offentlige anskaffelser, og gir en mer enhetlig gjennomføring av anskaffelsesprosessene. At tilbud og forespørsler nå leveres elektronisk, samt at all korrespondanse loses via systemet, gir økt sporbarhet og kontroll over prosessene. Saksbehandlerstøtten gir muligheter for økt gjenbruk og erfaringsutveksling. UiS vil videreføre bruken av systemet for alle konkurranser over den nasjonale terskelverdien (NOK 500 000 eks. mva.)

Prosesstøtte-verktøy

I februar 2009 fikk UiS tilgang til et prosessstøtte-verktøy for offentlige anskaffelser. Verktøyet inneholder maler for ulike konkurransedokumenter, samt veiledning i anskaffelsesprosessen. Hele prosessen er dekket, fra behov oppstår til det er inngått kontrakt. Dette verktøyet utgjør et supplement til KGV, som ikke inneholder slike maler.

Verktøyet er tilgjengeliggjort for hele UH-sektoren og således sektorens felles system for alle typer anskaffelser. Verktøyet gir hjelp til å følge regelverket for offentlige anskaffelser, og gir en mer enhetlig gjennomføring av anskaffelsesprosessene, uten at dette avhenger så mye av person eller organisasjon. UiS sine innkjøpere skal benytte UH-sektoren prosess-støtteverktøy(maler) for sine anskaffelser. Alle oppnevnte innkjøpere har fått enkel tilgang til verktøyet, noe som gir god saksbehandlerstøtte i gjennomføringen. Videre grunnlag for bedre etterlevelse av regelverk/rutiner når det blir benyttet. Innkjøperne skal oppdateres med tilgang til nye versjoner av malene. Det er aktuelt med opplæring av innkjøperne innen bruk av mal-verket for anskaffelser. Det er aktuelt å be Inventura, som har utarbeidet og vedlikeholder malene, om bistand med dette.

Forslag til ny strategi for innkjøpsområdet

Universitetsdirektøren vil foreslå følgende innkjøpsstrategi fram til 1. januar 2017:

Universitetet i Stavanger skal i større grad legge vekt på etikk og miljø i utvalgte anskaffelser, samt være en profesjonell innkjøper som sikrer institusjonen effektive innkjøp til rett pris og kvalitet

Strategien er både enkel og utfordrende. UiS skal ta aktivt samfunnsansvar gjennom å stille krav til menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, utvikling og miljø i utvalgte anskaffelser. Utvelgelsen av hvilke anskaffelser som skal underlegges krav til etikk og miljø skal skje i henhold til en Handlingsplan for etisk handel og det handlingsrommet som Lov og Forskrift om offentlige anskaffelser til enhver tid tillater. Strategien skal videre legge grunnlaget for at UiS gjennom å følge regelverk for offentlige anskaffelser og ta i bruk tilgjengelige verktøy og hjelpemidler, anses som en profesjonell aktør som sikrer en effektiv ressursutnyttelse av tildelte midler på dette området.

Det må videre være knyttet en del konkrete mål og planer til selve strategien, og universitetsdirektøren vil vektlegge sju konkrete områder i dette arbeidet:

1. UiS skal følge Handlingsplan for etisk handel og i større grad legge vekt på etikk og miljø i utvalgte anskaffelser.
2. UiS skal kontrollere reskontroen to ganger hvert år for å sikre at UiS følger regelverk for anskaffelser. Det skal også kontrolleres at bestillingssystemet blir brukt på de utvalgte leverandørene og innkjøp i en viss størrelsesorden som fastsatt
3. UiS skal fortsatt arbeide for å redusere antall innkjøpsfullmakter for å sikre at innkjøperne er aktive innenfor anskaffelsesområdet og da vedlikeholder sin kompetanse innen dette feltet.
4. UiS skal legge vekt på kompetansetiltak for oppnevnte innkjøpere; herunder oppfølging av innkjøpere, når det gjelder dokumentasjon av innkjøpsprosesser med verdi mellom NOK 100 000,- eks. mva. og 500 000,- eks. mva., når det gjelder området etisk handel, samt bruk av bestillingssystemet og maler for anskaffelser.
5. UiS skal arbeide mot målet om at alle bestillinger fra leverandører med katalog og nettbutikk, samt bestillinger med verdi over NOK 10 000,- eks. mva. skal gå via bestillingssystemet. Det er aktuelt å senke grensen for bruk av systemet, slik at flere bestillinger skal skje elektronisk.
6. UiS vil videreføre bruken av konkurransegjennomføringsverktøy(KGV) systemet for alle konkurranser over den nasjonale terskelverdien (NOK 500 000 eks. mva.)
7. UiS sine innkjøpere skal benytte UH-sektoren prosess-støtteverktøy(maler) for sine anskaffelser

Forslag til vedtak:

1. Styret ved UiS slutter seg til strategien for innkjøpsområdet: Universitetet i Stavanger skal i større grad legge vekt på etikk og miljø i utvalgte anskaffelser, samt være en profesjonell innkjøper som sikrer institusjonen effektive innkjøp til rett pris og kvalitet
2. Styret slutter seg til de oppsatte mål og planer slik de framkommer i saksframlegget.
3. Styret godkjenner den reviderte Handlingsplanen for etisk handel

Stavanger, 16.11.2012

John B. Møst
universitetsdirektør

Eli Løvaas Kolstø
Økonomi og virksomhetsdirektør

Vedlegg: Handlingsplan for etisk handel

Saksbehandler: Espen Haavardsholm
innkjøpssjef